

Ходакевич С.І.

кандидат економічних наук,
професор кафедри банківської справи та страхування
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-8951-2605

Щеглюк М.С.

кандидат економічних наук,
докторант кафедри банківської справи та страхування
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна
e-mail: Maksym@kneu.edu.ua
ORCID: 0000-0001-7654-5443

Озадовський О.М.

ТОВ «Поділ-Інвес Компані»,
директор
e-mail: oz-1984@ukr.net
ORCID: 0009-0004-0111-5667

Стрижак А.П.

кандидат економічних наук,
докторант кафедри банківської справи та страхування
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна
e-mail: astryzhak@gmail.com
ORCID: 0009-0006-0633-0651

**ОЗНАКИ ВИЗНАННЯ ПРОБЛЕМНОГО
ТА НЕПЛАТОСПРОМОЖНОГО БАНКУ**

Khodakevich Serhii

PhD (Economics), Professor Department of Banking and Insurance
KNEU named after Vadym Hetman
Peremohy avenue, 54/1, Kyiv, Ukraine
e-mail: khs@kneu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-8951-2605

Shchehliuk Maksym

PhD in Economics, Doctoral candidate

of the Department of Banking and Insurance,
Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman
Peremohy avenue, 54/1, Kyiv, Ukraine
e-mail: Maksym@kneu.edu.ua
ORCID: 0000-0001-7654-5443

Ozadovskyi Oleksii
TOV «Podil-Inves Kompani», Director
e-mail: oz-1984@ukr.net
ORCID: 0009-0004-0111-5667

Stryzhak Artur
PhD in Economics, Doctoral candidate
of the Department of Banking and Insurance,
Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman
Peremohy avenue, 54/1, Kyiv, Ukraine
e-mail: astryzhak@gmail.com
ORCID: 0009-0006-0633-0651

SIGNS OF RECOGNITION OF A PROBLEM AND INSOLVENT BANK

Анотація. Одним із найважливіших завдань банку є забезпечення життєдіяльності. Проте не всі банки за умови соціально-економічної невизначеності, наприклад, пандемії covid, російсько-української війни, виявляють здатність до стабільного функціонування. Як наслідок, банки опиняються в кризовій ситуації та/або банкрутують. В економічній літературі давно точиться дискусія про тотожність понять «проблемний банк», «неплатоспроможний банк», «банкрутство». Проте багато питань і наразі залишаються спірними. Стаття спрямована на висвітлення цих проблемних аспектів та пошук шляхів їх розв'язання з урахуванням світового досвіду. На відміну від іншої господарської діяльності, банківська діяльність має свою специфіку пов'язану з ризиками, що безпосередньо впливає на платоспроможність банків, та значно ускладнює формалізацію проблемності, неплатоспроможності та банкрутства. Звертає на себе увагу відсутність у законодавчо-нормативних актах чіткого трактування зазначених понять. Наявні тільки критерії віднесення банку до тієї чи тієї категорії, які в дослідженні згруповані за певними критеріями. Однак спірним лишається питання наявності у НБУ розширених повноважень щодо визнання проблемності банківської установи з інших причин. Визнання банку проблемним є банківською таємницею, на відміну від неплатоспроможності банку. У питаннях визнання банку проблемним і врегулювання неплатоспроможності адміністративні повноваження розподілено між НБУ та ФГВФО. У дослідженні представлено алгоритм дій ФГВФО при отриманні рішення НБУ про віднесення банку до категорії проблемних. Причиною настання неплатоспроможності банків визнано наявність фінансової асиметрії, і отже, неплатоспроможність трактується як нездатність заплатити свої борги. Проте зазначено, що важливішим слід вважати порушення життєдіяльності банку, або погіршення фінансового стану банківської установи що унеможлиблює діяльність банку як фінансового посередника. Така ситуація вже несе відповідну суспільну загрозу. Процедури визнання неплатоспроможності притаманний певний суб'єктивізм. У разі неможливості врегулювання неплатоспроможності ФГВФО перебирає повноваження щодо виведення банку з ринку. Акцентовано увагу на дуалізмі визнання банку неплатоспроможним: як заходу впливу та фактично визнання ситуації банкрутства банку, із застосуванням процедури ліквідації. Розглянуто світовий досвід вирішення цих питань.

Ключові слова: ліквідація, банкрутство, врегулювання неплатоспроможності, фінансовий стан, НБУ, ФГВФО, заходи впливу, виведення з ринку, борг, антикризове управління, фінансова асиметрія, ризики, критерії.

JEL Classification E 58, G 21, G 28, G 33

Abstract. One of the most critical tasks of a bank is to ensure its viability. However, not all banks demonstrate the ability to function stably under conditions of socio-economic uncertainty, such as the Covid pandemic or wars. Consequently, banks find themselves in crisis situations and/or go bankrupt. In economic literature, there has long been a debate about the identity of the concepts of a «problem bank,» «insolvent bank,» and «bankruptcy.» However, many issues remain contentious to this day. This article aims to shed light on these problematic aspects and explore solutions considering global experience. Unlike other economic activities, banking has its own specificity linked to risks that directly affect the solvency of banks and significantly complicate the formalization of problems, insolvency, and bankruptcy. Attention is drawn to the absence of clear definitions of these concepts in legislative acts. There are only criteria for categorizing a bank into one category or another, which are grouped in the study according to certain criteria. However, the question of the National Bank of Ukraine (NBU) having extended powers regarding the recognition of a bank's problematic status for other reasons is disputed. The recognition of a bank as problematic is a banking secret, unlike insolvency. In matters of recognizing a bank as problematic and regulating insolvency, administrative powers are divided between the NBU and the Deposit Guarantee Fund (FGVFO). The study presents the algorithm of actions of FGVFO when receiving a decision from the NBU to classify a bank as problematic. The presence of financial asymmetry is identified as a cause of insolvency, where insolvency is interpreted as the inability to pay debts. However, it is noted that a more critical issue should be the disruption of the bank's operations or a deterioration in the financial condition of the banking institution, which prevents the bank from functioning as a financial intermediary. Such a situation already poses a corresponding societal threat. The procedure for recognizing insolvency is subject to certain subjectivity. In case insolvency cannot be resolved, FGVFO takes the authority to withdraw the bank from the market. Emphasis is placed on the duality of recognizing a bank as insolvent: as a measure of influence and the actual recognition of the bank's bankruptcy situation, with the application of liquidation procedures. World experience in addressing these issues is also discussed.

Keywords: liquidation, bankruptcy, insolvency regulation, financial condition, NBU, FGVFO, impact measures, market withdrawal, debt, crisis management, financial asymmetry, risks, criteria.

JEL Classification E 58, G 21, G 28, G 33

Постановка проблеми. За умов невизначеності та нестабільності економічного розвитку суб'єкти господарювання опиняються в кризовій ситуації та стають банкрутами. Починаючи з 2014 р., від початку російсько-української війни, Україна перебувала в зоні кризового періоду, який у банківській сфері проявився в «банкопаді», потім пандемія covid-19 і широкомасштабне вторгнення рф. Оскільки основою фінансової системи в Україні є банківська система, то саме вона відчула вплив цих тригерних подій та зазнала значних інституційно-функціональних змін, як позитивних так і негативних. Після перемоги у війні з росією в Україні постане потреба розробити системні підходи для забезпечення післявоєнної фінансової стабільності банківської системи. Вирішення цього завдання полягає і в площині уникнення проблемності банків та врегулювання платоспроможності банківських установ.

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) з 2012 р. перейняв від Національного банку України функцію виведення неплатоспроможних банків з

ринку. Внаслідок, очищення банківського сектору протягом 2014–2018 рр. з ринку було виведено 97 банків, отже, кількість банків скоротилася вдвічі (рис. 1).



Рис. 1. Кількість банків віднесених до категорії «неплатоспроможні» і виведені з ринку в Україні з 2014–2020 рр.

Джерело: сформовано авторами на основі [1].

У більшості випадків Фонд гарантування лише здійснював виплати коштів вкладникам збанкрутілих банків, з подальшою їх ліквідацією, зважаючи на той факт, що однією з цілей виведення банків у різний спосіб, є реалізація активів боржника, щоб виплатити кредиторам. Однак цих коштів виявилось вкрай недостатньо. Кошти, за рахунок яких здійснювалися також виплати вкладникам збанкрутілих банків, надходили до Фонду у вигляді позик від держави на основі платності та ринкових відсотків. Відповідно вплив на такі показники, як рівень інфляції, курсові коливання, фінансову стійкість і платоспроможність суб'єктів господарювання та населення був значний. Розуміння природи та сутності проблемності в банках дозволить мінімізувати негативні наслідки її реалізації. Кризові явища є лакмусовим папірцем для виявлення прогалин в роботі тієї чи тієї системи.

Фонд гарантування не був готовий до виведення з ринку такої кількості банків. По всіх банках, які були передані до Фонду, вкладникам було виплачено близько 90 млрд грн гарантованого відшкодування, з них понад 71 млрд фонд не повернув собі як кредитор [2]. За даними ФГВФО, на початок 2023 р. вартість активів усіх банків, що перебувають в управлінні фонду, за балансовою звітністю становить 637,48 млрд грн, при цьому їхня оціночна вартість менша майже у 4,4 разу і становить 145,66 млрд грн. Відсоток загальних надходжень до оцінки становить 59 % [2]. Значно менша вартість активів банків, які ліквідуються, є причиною того, що лише частина вкладників отримують свої кошти в повному обсязі. Неможливість задоволення всіх вимог кредиторів зумовлена масштабним виведенням активів із банків напередодні введення тимчасової адміністрації. Пожежу краще попередити ніж потім ліквідувати її наслідки, тому актуальним питанням є запобігання фондом втраті активів проблемних бан-

ків у майбутньому. Висвітлення цієї теми можливе за наявності чіткої дефініції «проблемний банк». Чи може визначення відрізнятися для регулятора і для страховика депозитів, який виконує функції виведення банків з ринку?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблематики щодо ідентифікації банку як проблемного та неплатоспроможного займалися вчені Н. Версаль, І. Краснова, О. Пластун, Н. Пойда-Носик, В. Степанець, О. Терещенко, О. Яріш та інші. Однак спірним залишається питання розмежування понять «неплатоспроможний» банк із суміжним «проблемний банк», які ототожнюються в працях багатьох учених, що ускладнює процес визначення стану неплатоспроможності та стабілізації фінансового стану банку.

Водночас у сучасній теорії та практиці українського банківництва досі не розроблений загальний підхід до єдиного розуміння режимів та інструментів врегулювання неплатоспроможності банків у відповідності до Європейського законодавства, що є базовим підґрунтям для забезпечення стабільності банківської системи та відновлення довіри до фінансового сектора. Це обумовило актуальність обраного дослідження, визначило його мету та завдання.

Метою дослідження є визначення сутності понять «проблемний банк» і «неплатоспроможний банк» задля можливості у подальшому обґрунтувати механізм врегулювання неплатоспроможності.

Методологія дослідження базується на системному підході до наукового пізнання, який реалізований із застосуванням системно-структурного, системно-функціонального та інших релевантних методів. Основу дослідження становлять такі загальнонаукові методи пізнання, як аналіз та синтез, індукція та дедукція, порівняння та аналогія.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передусім потрібно зупинити увагу на тому, які існують причини отримання банком статусу «проблемний банк» в Україні. Звернемося до Закону України «Про банки та банківську діяльність» [3]. В Законі зазначено, що НБУ зобов'язаний прийняти рішення про віднесення банку до категорії проблемних. Тобто він не визнає, а відносить за умови відповідності хоча б одному з критеріїв. Статтею 75 надано перелік критеріїв (ознак), відповідно до яких банк може бути віднесеним до категорії проблемних, а саме:

1) банк протягом 30 календарних днів поспіль допустив порушення мінімального значення нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу та/або нормативу достатності основного капіталу, встановленого нормативно-правовими актами Національного банку України, що розраховується щодаки — два і більше разів;

2) банк протягом 30 календарних днів поспіль допустив порушення значення хоча б одного з нормативів ліквідності нижче мінімальних нормативних значень, встановлених нормативно-правовими актами Національного банку України, що розраховуються:

за щоденними розрахунками — п'ять і більше разів;

щодаки — два і більше разів;

щомісячно — один раз;

3) систематичне подання та/або оприлюднення недостовірної інформації або звітності з метою приховування реального фінансового стану банку, у тому числі щодо операцій із пов'язаними з банком особами [3].

Національний банк України має розширені компетенції щодо віднесення банку до категорії проблемних з інших підстав, визначених нормативно-правовими актами. Рішення НБУ про віднесення банку до категорії проблемного не підлягає оприлюдненню і становить банківську таємницю, що знижує рівень прозорості дій та довіру до НБУ. Статус проблемного банку є правовою та економічною передумовою визнанню його неплатоспроможним.

Як зазначають Гаркавенко В. та Шаповал Ю., «ухвалення рішення НБУ про визнання банку неплатоспроможним може мати суб'єктивний характер» [4, с. 110]. Однак зауважимо, що неплатоспроможним банк може стати й відразу, без стадії проблемного банку, як з причин банківської кризи, так і через внутрішні причини, перш за все поганий фінансовий стан та інші.

На практиці наведений перелік ознак визнання банку «проблемним» не є вичерпним, оскільки в НБУ є опція віднесення банку до категорії проблемних з інших причин визначених статтею 75 Закону. Відповідно до пункту 11.2 глави 11 розділу II.-Положення про застосування Національним банком заходів впливу №346 надано розширеніший перелік ознак (20 позицій) віднесення банку до категорії проблемних банків [5]. У юридичній та економічній літературі цей розширений перелік повноважень НБУ досить часто піддається критиці. Як зазначає Возняковська К.А., «поширювальна компетенція НБУ в питанні визнання банку проблемним вже за першого наближення здається такою, що не повною мірою відповідає потребам правової визначеності» [6, с. 233].

Ці ознаки умовно поділяємо на певні групи, а саме: законодавчі, нормативні, ризикова діяльність, загрози та конфлікт інтересів, санкції та судові рішення, прозорість та достовірність інформації, технологічно-інфраструктурні (рис. 2).



Рис. 2. Групи ознак визнання НБУ банків проблемними

Джерело: складено авторами на основі [5].

Зауважимо, що на період дії воєнного стану та протягом чотирьох місяців після його припинення або скасування НБУ тимчасово призупинено дію окремих ознак нормативно-законодавчого характеру та доповнив новими. Зокрема вимогою щодо захисту критичної інфраструктури, кіберзахисту та інформаційної безпеки, порушення яких банк може завдати масштабного негативного впливу на життєдіяльність банку та/або банківську систему. До речі, позитивним у цьому доповненні, вважаємо акцент саме на «життєдіяльності» банку та/або банківської системи. Таке трактування вважаємо найповніше відповідає міжнародній практиці. Наголосимо, що наявність критеріїв та розширеного переліку не-

передбачуваних у застосуванні ознак, все ж не дає сутнісних підстав для чіткого розуміння статусу «проблемний банк» та його відмінності від інших статусів, зокрема неплатоспроможність та банкрутство.

Для вирішення проблем, які виникли, банк має строк до 120 днів. Фонд гарантування отримує рішення Національного банку України щодо віднесення банку до категорії проблемних. На основі рішення Національного банку України, ФГВФО проводить процедури визначені статтею 32 Закону, а саме має право доступу до будь-якої інформації банку, призначити куратора та має право здійснювати позапланову перевірку такого банку з інших питань діяльності, перелік питань, які перевіряються, визначаються виконавчою дирекцією Фонду (рис. 3).

У разі віднесення банку до категорії неплатоспроможних, Фонд після отримання відповідної постанови від НБУ запроваджує у банку тимчасову адміністрацію на строк до одного місяця, і призначає уповноважену особу для виконання повноважень тимчасового адміністратора. Тимчасова адміністрація розробляє і подає на затвердження Фонду план урегулювання з визначенням способів виведення неплатоспроможного банку з ринку. Вибір способу залежить від оцінки фінансового і майнового стану банку проведеної, і навіть на попередніх етапах. Крім того, подається пропозиція відкликання банківської ліцензії та ліквідацію банку.

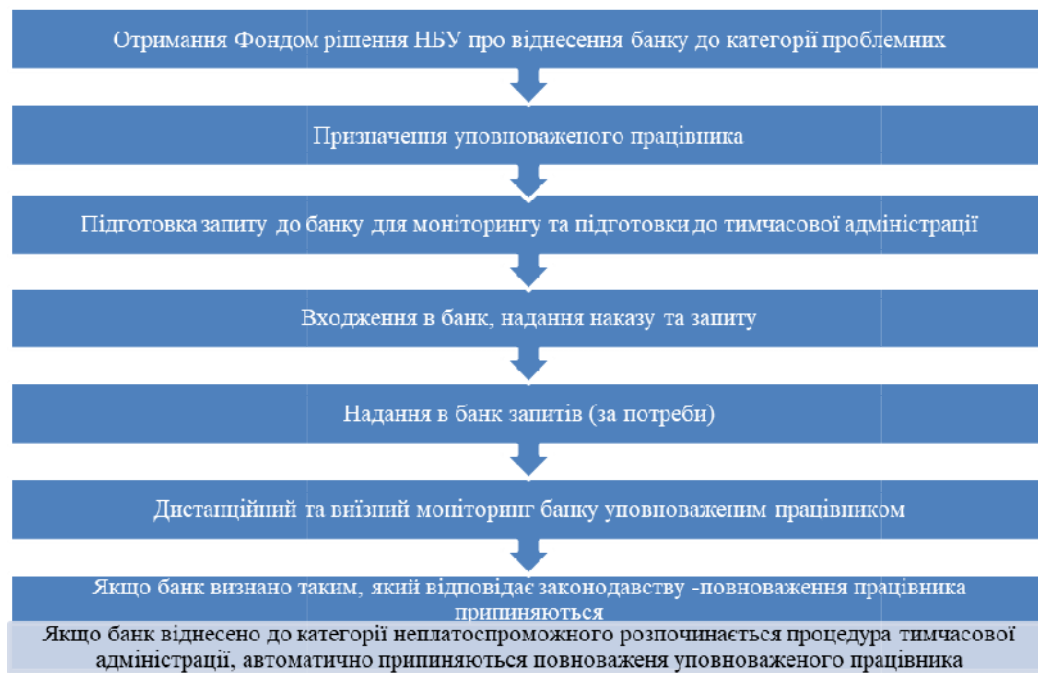


Рис. 3. Алгоритм дій ФГВФО у разі отримання рішення НБУ про віднесення банку до категорії проблемних

Джерело: складено авторами на основі [5, 7].

Бачимо чіткий розподіл адміністративних повноважень: НБУ, як банківський регулятор і орган нагляду виявляє та відносить банки до проблемних, а ФГВФО згідно до повноважень проводить підготовку до врегулювання проблемного банку. Згідно з вітчизняним досвідом банк у статусі «проблемний» може перебувати дуже короткий період — від одного-двох днів до двох місяців. Дата запровадження тимчасової адміністрації, тим самим започаткування режиму виведення з ринку, навіть для Фонду невідома. Відповідно не маючи попередньо інформації щодо плануємої дати визнання банку неплатоспроможним, Фонд гарантування виявляється не в змозі провести якісну підготовку до виведення банку з ринку ефективно.

Погоджуємось із Степанець В. та Красновою І., що «за формою, проблемний банк — це банк, який відповідає встановленим НБУ критеріям. За економічною суттю це банк, який має проблеми з основними показниками: ліквідністю, капіталізацією, де ризики вже реалізовані, але цей банк ще може вижити, за умови приведення у відповідність порушених показників.

Як правило, проблемний банк — це банк, виживання якого залежить від якісного кризового менеджменту та від можливості акціонерів допомогти банку» [7, с. 319]. Інформація про проблемність банку є закритою, що унеможлиблює оцінювання проблемності банку зовнішніми спостерігачами. Це значною мірою ускладнює розмежування проблемності від неплатоспроможності, до того ж деякі критерії неплатоспроможності банку охоплюються кваліфікуючими ознаками проблемності [6, с. 232].

Щодо розуміння «неплатоспроможності», то неплатоспроможність банку можна визначити як нездатність заплатити свої борги. Це зазвичай відбувається з однієї із двох причин фінансової асиметрії. По-перше, за певних причин банк заборгував більше, ніж він володіє чи винен. У термінології бухгалтерського обліку це ситуація, коли його активи коштують менше, ніж його зобов'язання.

По-друге, банк може стати неплатоспроможним, якщо він не може погасити свої борги при настанні строків їх погашення, навіть якщо його активи у вартісному вимірі оцінюються більше, ніж його зобов'язання. Ця ситуація відома як неспроможність грошового потоку або «нестача ліквідності».

Отже, незбалансованість грошових потоків компанії, що виникла в результаті невідповідності припливу і відтоку грошових коштів і несинхронності їх формування у часі, є причиною падіння рівня платоспроможності організації [8]. На законодавчому рівні визначено, що «неплатоспроможний банк — банк, щодо якого Національний банк України прийняв рішення про віднесення до категорії неплатоспроможних у порядку, передбаченому Законом України «Про банки і банківську діяльність» [4]. Разом з виключеною низкою суміжних понять, а саме: «ліквідатор», «ліквідаційна маса», «мораторій», «тимчасова адміністрація» та «неплатоспроможність банку». Проте до Закону включена нова категорія «неплатоспроможний банк» і Статтею 76 визначено підстави віднесення банку до цієї категорії. Тобто від ситуації пошуку причин неплатоспроможності перейшли до фіксації незадовільного стану. Число підстав скорочено до чотирьох, і лише одна (недостатній розмір регулятивного та/або основного капіталу) безпосередньо уособлює незадовільний фінансовий стан банку. Знову повторюється ситуація з визнанням проблемного банку.

Вважаємо, що такі зміни в регулюванні питань проблемності та неплатоспроможності банків виключають можливість уникнення (попередження, врегулювання) ситуації неплатоспроможності (банкрутства) банку. За українським законодавством, неплатоспроможний банк — це банк банкрут і єдиний шлях усунення проблеми — виведення банку з ринку. Термін «неплатоспроможність» банку описує більше фінансовий стан, або як фінансовий стан компанії, коли вона не може своєчасно здійснювати платежі за своїми зобов'язаннями [9].

Звідси поділяємо думку Вовнюк В.А., що серед підстав зарахування банку до категорії «неплатоспроможний банк», лише одна (недостатній розмір капіталу) безпосередньо вказує на незадовільний фінансовий стан банку [10]. Саме тому, ознаки неплатоспроможності можуть бути розглянуті як підстава для порушення процедури банкрутства банку.

Ознаками, характерними для банкрутства банку, є: а) недостатність коштів або значне зменшення капіталу банку, внаслідок чого він не може виконати своїх зобов'язань; б) порушення банком строку (тобто своєчасності) зобов'язань; в) неможливість повністю виконати зобов'язання; г) законність вимог кредиторів [10, с. 135]. Такий підхід не передбачає врегулювання проблем неплатоспроможності.

Як показує практика, в Україні, власники банків та держава не мають стимулів застосовувати різні антикризові механізми врегулювання проблем нежиттєздатних банків. Найчастіше банки виводяться з ринку шляхом ліквідації (див. рис. 1).

Слід зважати, що режими неплатоспроможності для банків мають багато спільного зі звичайними корпоративними режимами неплатоспроможності, разом з тим вони різняться щонайменше за чотирма ключовими аспектами. Специфіка банківських режимів неплатоспроможності обумовлена діяльністю банків як фінансових посередників, їх роллю у фінансовій системі та реальній економіці. Визнання банку неплатоспроможним несе певний рівень суспільної небезпеки, що загрожує вкладникам банків. Основу банківської діяльності становить ризикова діяльність, що безпосередньо впливає на платоспроможність банків, та значно ускладнює формалізацію неплатоспроможності та банкрутства. Властивості інституту неплатоспроможності банків походять з: (1) цілей визнання неплатоспроможності; (2) підстав для започаткування відповідних процедур; (3) роллю адміністративних органів та судів; (4) ролі кредиторів. Детальніше розкриття цих властивостей є предметом подальшого дослідження.

Вважаємо, що визнання банку неплатоспроможним, по суті, є подвійним заходом, а саме заходом впливу на банк, у разі порушення ним дотримання норм банківського законодавства, та, одночасно, заходом превентивного впливу, що має за мету приведення діяльності банку у відповідність до банківського законодавства. У разі неможливості виконати процедури врегулювання неплатоспроможності застосовуються заходи спрямовані на проведення процедури ліквідації банку.

Чи є визначення поняття «проблемний банк» (за суттю, а не за формою) для установ, які займаються врегулюванням неплатоспроможності фінансових інститутів у міжнародній практиці?

Базельський комітет з питань банківського нагляду в своєму документі від 2015 р. «Guidelines for identifying and dealing with weak banks» дає визначення

«слабкий банк» — це такий банк, ліквідність або платоспроможність якого послаблюється або скоро буде погіршена, якщо своєчасно не відбудеться суттєве поліпшення якості його фінансових ресурсів, зменшення ризиків, зміна бізнес-моделі, покращення систем управління ризиками та контролю та / або якості управління. За формою важливо, що даний документ підготовано для регуляторів та установ, які займаються виведенням банків з ринку.

Для FDIC, як однієї із найстаріших систем страхування депозитів (далі — ССД), яка фактично була створена ще в 1929 році, визначення проблемного банку — є широким поняттям. Слід відзначити, що провідним напрямом діяльності FDIC є здійснення банківського нагляду разом із ФРС та ефективного моніторингу проблемних банків, шляхом аналізу якості активів, капіталу (не менше 2 % від активів), кредитного портфеля та ризикових операцій. FDIC виконує функцію нагляду за банками, які є учасниками ССД та ощадних установ і на рівні з ФРС, здійснюючи виплати вкладникам збанкрутілих банків, та врегулюванням неплатоспроможності банків (resolution). Тому FDIC має «самостійне» визначення проблемного банку. Проблемним банком вважається банк, який за результатами безвізного нагляду (off-site monitoring) має ознаки загроз безпеці та надійності банку. Однією із основних систем, яка запускає процес перевірки фінансового стану банку, є SCOR (Statistical CAMELS Off-site Rating). Система була розроблена для ідентифікації установ, які зазнають значного погіршення фінансового стану для підготовки до виведення банку з ринку.

Директива Європейського Союзу щодо основ оздоровлення та виведення банків та інвестиційних установ з ринку Євродиректива 2014/65/EU стосовно виведення банків з ринку визначає, якщо установа порушує або швидко погіршується її фінансовий стан, включаючи ліквідність, кредитний ризик, збільшення рівня непрацюючих кредитів або експозиції під ризиком, які оцінюються на базі відповідних тригерів і можуть включати вимогу щодо підвищення вимог до капіталу на 1,5 процентних пункти та ймовірно порушуватимуть вимоги інших Директив ЄС (стосовно фінансового стану)

Висновки. Підсумовуючи проведене дослідження, можна зробити висновок, що поняттям «проблемний» і «неплатоспроможний» банк притаманний певний рівень суб'єктивізму. Наявність критеріїв визнання банку проблемним у вітчизняному банківському законодавстві не означає чіткості в розумінні підстав набуття відповідного статусу та відмежування його від інших статусів. Спірним лишається наявність розширених повноважень у НБУ щодо визнання банку проблемним з інших причин. Щодо критеріїв визнання банку неплатоспроможним, то вони, в певній мірі, є дуалістичними. Підставою для такого твердження є те, що вони виступають як захід впливу за порушення нормативних вимог НБУ, і одночасно, як превентивний захід впливу, який фактично означає ліквідацію банку. Критерії неплатоспроможності необов'язково пов'язані з фінансовим станом банку. Передумови такого стану зазвичай спричинені фінансовою асиметрією у русі грошових потоків. Такий підхід до врегулювання неплатоспроможності теоретично не передбачає відносин попередження, запобігання та врегулювання неплатоспроможності, і, ще раз акцентуємо, виключно орієнтований на ліквідацію. Світовою практикою є застосування механізмів «очищення» балансів банків на початкових етапах врегулювання неплатоспроможності, від NPL. У разі невідворотності неплатоспроможності запроваджується такий

режим роботи банків, який має передбачати повний спектр різних стратегій врегулювання неплатоспроможності банків або їх ліквідацію. Отже, у подальших дослідженнях варто розглянути причини і передумови неплатоспроможності з метою їх раннього діагностування та врегулювання.

Література

1. Динаміка кількості діючих структурних підрозділів банків України. Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Kil_pidr_2021-10-01.xlsx (Дата звернення: 18.04.2023)
2. Активи в управлінні. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Офіційний сайт. <https://www.fg.gov.ua/aktivi-bankiv>
3. Закон України «Про банки і банківську діяльність»: офіц. текст : зі змінами та доповненнями. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. (Дата звернення 20.06.2023)
4. Гаркавенко В. І., Шаповал Ю. І. «Очищення» банківського сектору в Україні: ціна для суспільства та держави. *Ukr. socium*, 2017, 1(60): 108-123 DOI:<https://doi.org/10.15407/socium2017.01.108>
5. Постанова правління Національного банку України «Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу» від 17.08.2012 № 346 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1590-12#Text>
6. Возняковська К.А. Щодо порядку визнання банку проблемним як передумови його неплатоспроможності [Електронний ресурс] *Право і суспільство*. 2018. № 3. С. 231-237. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2018_3_42
7. Степанець В.С., Краснова І.В. Сутність проблемного банку: вітчизняний та міжнародний досвід Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами: Зб. *Матеріалів VI Всеукр. науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених* [Електронний ресурс]. К.: КНЕУ, 2022. 547 с. С.317-320
8. Хмурова В. В. Діагностика фінансової кризи компанії як міра запобігання неплатоспроможності. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки*. 2021. № 2(1). С. 27-34. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2021-2-5>
9. Šneidere R. Finanšu analīzes metodes uzņemuma maksātspējas prognozesanai. Doctoral Thesis. 2007. URL: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5256/6494-Ruta_Sneidere_2007.pdf?sequence=1(дата звернення: 19.07.2023)
10. Вовнюк В.А. Поняття «банківська неплатоспроможність». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №5. С. 134-136. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-5/31>

References

1. Dynamika kil'kosti diiuchykh strukturnykh pidrozdiliv bankiv Ukrainy. Ofitsijnyj sajt NBU. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Kil_pidr_2021-10-01.xlsx (Data zvernennia: 18.04.2023)
2. Aktyvy v upravlinni. Fond harantuvannia vkladiv fizychnykh osib. Ofitsijnyj sajt. <https://www.fg.gov.ua/aktivi-bankiv>
3. Zakon Ukrainy «Pro banky i bankivs'ku diial'nist'»: ofits. tekst : zi zminamy ta dopovnenniamy. – [Elektronnyj resurs]. Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. (Data zvernennia 20.06.2023)

4. Harkavenko V. I., Shapoval Yu. I. "Ochyschennia" bankivs'koho sektoru v Ukraini: tsina dlia suspil'stva ta derzhavy. Ukr. socium, 2017, 1(60): 108-123 DOI:<https://doi.org/10.15407/socium2017.01.108>
5. Postanova pravlinnia Natsional'noho banku Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro zastosuvannia Natsional'nym bankom Ukrainy zakhodiv vplyvu» vid 17.08.2012 № 346 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1590-12#Text>
6. Vozniakovs'ka K.A. Schodo poriadku vyznannia banku problemnym iak peredumovy joho neplatospromozhnosti [Elektronnyj resurs] Pravo i suspil'stvo. 2018. № 3. S. 231-237. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2018_3_42
7. Stepanets' V.S., Krasnova I.V. Sutnist' problemnoho banku: vitchyznianyj ta mizhnarodnyj dosvid Suchasni instrumenty upravlinnia korporatyvnymy finansamy: Zb. Materialiv VI Vseukr. naukovo-praktychnoi internet-konferentsii studentiv, aspirantiv ta molodykh vchenykh [Elektronnyj resurs]. K.: KNEU, 2022. 547 s. S.317-320
8. Khmurova V. V. Diahnostyka finansovoi kryzy kompanii iak mira zapobihannia neplatospromozhnosti. Naukovyj visnyk Poltav'skoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seria : Ekonomichni nauky. 2021. № 2(1). S. 27-34. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2021-2-5>
9. Šneidere R. Finansu analizes metodes uzņemuma maksatnespejas prognozesanai. Doctoral Thesis. 2007. URL: [https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5256/6494-Ruta_Sneidere_2007.pdf?sequence=1\(data_zvernennia:19.07.2023\)](https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/5256/6494-Ruta_Sneidere_2007.pdf?sequence=1(data_zvernennia:19.07.2023))
10. Vovniuk V.A. Poniattia «bankivs'ka neplatospromozhnist'». Yurydychnyj naukovyj elektronnyj zhurnal. 2021. №5. S. 134-136. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-5/31>